

Louis Robert Hippolyte de Bréhan,
Greve af Plélo, Kong Ludvig den
Femtendes Gesandt ved det danske
Hof, 1729—34.

Ved

P. W. Becker.

En udførlig Skildring af de Gesandter, som fra den Tid, da det blev Skik, at fremmede Fyrster stadigen holdt Sendebud ved det danske Hof, bleve sendte hertil af den franske Regiering, vilde fremstille Mænd med meget forskjellig Adkomst til at ihukømmes. Der var Enkelte af de franske Diplomater, som paa den Tid, da deres Monarch forte det store Ord i Europa, ogsaa hos os optraadte med Fordringer og Anmasselser, som bragte dem til at støde sammen med Haandhæverne af den borgerlige Orden, og et Sidestykke til den Paastand paa Qvarteerfrihed, som under Innocents XI's Pontifikat fremkaldte det nøksom bekiendte Sammenstød i Rom mellem den franske Ambassadeur Lavardin og hans Folk og det pavelige Politie (Arckenholtz, Mémoires de Christine, Reine de Suède, II, 246. 292, Bayle, Dict. Hist & Crit. [ed. Bâle 1738] II. 848), fandt Sted i Kiøbenhavn (1702), da den franske Gesandt, Grev Chamilly, fandt for godt i sit Huus at beskytte en aabenbar Bedrager, hvis Navn den danske Regiering havde ladet

slaae paa Galgen, en Sag, som gav Anledning til en yderst bitter Skriftvexel mellem Gesandten og de danske civile og militære Auctoriteter. (Dokumenterne i denne Sag findes udentvivel hos Lamberti, ogsaa i Riegels Frederik IV's Historie I, 42 ff. og hos Flassan: Histoire de la dipl. fr. IV. 254 fg; Danske Mag. 3. Række I, 130 ff.).

Et ulige bedre Krav paa at mindes af Danske have andre franske Gesandter erhvervet sig. Nogle ved deres virksomme Bestræbelser som Fredsmæglere, i Tider, naar Landet var oversvømmet af fremmede Krigsskarer, Andre ved den Interesse, hvormed de omfattede de danske Lærdes Bestræbelser i flere Retninger, og den Andeel, de toge i hvad der hos os skete til at fremme Studiet af Nordens Sprog og Literatur, og den venskabelige Forbindelse, hvori de traadte til vort Lands meest fremragende Videnskabsmænd. Af dem, som i førstnævnte Henseende gjorde sig bekendte og fortiente, er det nok at minde om tvende: Grev Caspar Coignet de la Thuillerie, som i Aaret 1644 sendtes hertil for i Ludvig XIV's Ærende at mægle Fred mellem Danmark og Sverige, og hvis Bestræbelser det neppe med Uret er tilskrevet, at Fredsvilkaarene endda bleve taaleligere, end man kunde have gjort Regning paa*). Ikke mindre Adkomst til at mindes af os med Erkiendtlighed, har en anden fransk Diplomat, Hugo de Terlon, som, neppe et Decennium efter at Thuillerie havde arbejdet som Fredsmægler paa at bilægge Fiendtlighederne mellem de nordiske Kroner, optraadte i samme Egenskab under hans Sendelse til Kong Carl Gustav, over hvilken den bekendte trykte Beretning foreligger: Mémoires du Chevalier de Terlon, Paris 1681, I—II, som er en Hovedkilde til Historien

---

*) Slange, Christian IV's Historie II, 1268 ff.

om Danmarks Tilstand i hine Tider. Ved at forfatte denne Beretning har Terlon indlagt sig samme Fortieneste af vor Historie som den bekiendte Ogier, som fulgte den franske Gesandt Claude Mème (Claudius Memmius), Greve af Avaux, som var sendt af sin Regiering til de nordiske Hoffer (1634) for at udforske deres Sindelag med Hensyn til de Forviklinger, hvortil Trediveaarskrigen gav Anledning, og som under sit Ophold i Kjøbenhavn i hiint Aar (5 Oktober) bivaanede den udvalgte Kong Christian V's med saa stor Pragt høitideligholdte Formæling med den sachsiske Prindsesse Magdalena Sibylla. Med Samtykke, og tildeels under Medvirkning af Hovedet for hiint Gesandtskab, Greven af Avaux, optegnede hans Secretair Ogier, hvad mærkværdigt der var forekommet i de fremmede Lande, han havde besøgt, og, forbindret ved Døden fra at offentliggiøre sin Reiseberetning, overlod det til sin efterlevende Broder at lade den udgaae ved Trykken*).

Blandt de franske Diplomater, som under deres Ophold i vort Land viste sig som Beskyttere af Videnskab og Konst, og traadte i Forbindelse med vort Lands anseeligste Lærde, indtager Carl Dancée, eller, som han gierne skrives, Carolus Dancæus en fremragende Plads. Naar han er født, eller hvor han har tilbragt sine Ungdomsaar: derom er Intet berettet. Han optræder første Gang i Danmark i Aaret 1550, da han var sendt hertil af Kong Henrik II, i Anledning af det Forsøg, som Kong Christian III gjorde paa, ved Frankriges Mægling, at komme i Besiddelse af de 1469 af Kong Christian I til Skotland pantsatte Shetlands og Orkeneyoer (Krag og Stephanius Chri-

---

*) Caroli Ogerii Ephemerides, Lutetiæ Paris. 1656. 8vo. S. Schlegel, Samlung. II, 74 ff.

stian III's Historie, ved Sandvig I, 342), og forblev en lang Aarrække i Kiøbenhavn som Kongerne Frants II's, Carl IX's og Henrik III's Gesandt ved det danske Hof. Han anvendte sine Gaver og sin Indflydelse til at mægle den stettinske Fred mellem de nordiske Kroner (1570), og det var vel ikke mindre hans Fortienester af Danmark som Statsmand, end hans lærde Indsigter og hans Deeltagelse i og Interesse for de videnskabelige Bestræbelser og de Studier, som dengang i vort Land toge et saa betydende Opsving, som skaffede ham den Ære, at hans Jordefærd høitideligholdtes ved en akademisk Sørgefest, hvortil Consistoriet indbød ved et Program (1590). Det var Danæus, som forenede sin Stemme med Andres, for at bevæge Tycho Brahe til at holde offentlige Foredrag over sin Videnskab i Kiøbenhavn; det var ogsaa ham, som lagde Grundstenen til Uranienborg paa Hveen d. 8de August 1576*). Han stod i Forbindelse med Andre af sin Tids navnkundigste Videnskabsmænd i Danmark, saaledes med Anders Sørensen Vedel, og indtager den første Plads blandt de Mænd, som underskrev Lovene for Vedels Bibliothek paa Liliebierget i Ribe**).

Det er om en fransk Diplomat ved vort Hof i en kort Tid af det 18. Aarh., en Mand, som traadte i Danæi Fodspor, ligesom han interesserede sig for Videnskaberne, og ligesom han pleiede en fortrolig Omgang med de ypperste Mænd, som den danske Literatur i forskjellige Grene i hans Tid havde at fremvise, og som ved sin ærefulde Dod paa Slagmarken har vundet Adkomst til at leve i Eftertidens Minde, at vi skrive nedenstaaende

---

*) Danske Mag. II. 181. 185. 298.

***) Wegener, A. S. Vedel, 2. Udg. 166.

Linier. Hans Ophold i vor Hovedstad, hans lærde Sysler der og hans Forbindelser med vort Lands meest ansete Lærde ere det væsentligste Formaal for den nærværende Skildring.

Louis Robert Hippolyte de Bréhan, Greve af Plélo, var født i 1699*), og stammede fra en gammel Adelsslægt i Brétagne. Han bestemte sig tidligen for den militaire Løbebane, og fik et Regiment, som bar Navn efter ham. Hans Alder forbyder, at han kan have taget Deel i den spanske Arvefølgekrig, og der givet Prøver paa det Mod, som i Manddomsaarene gjorde ham saa berømt. Fredslutningerne i Utrecht, Rastadt og Baden gave de franske Vaaben en Hvile, som i en Aarrække ikke blev synderlig afbrudt. Plélo benyttede Tiden til at sysle med Videnskaberne, og skal især have sat sig ind i de forskiellige europæiske Staters Politik og deres giensidige Interesser. Han valgte, da Krigstienesten ikke længere gjorde Krav paa ham, den diplomatiske Løbebane, og, hvorvel Intet udtrykkeligen meldes derom, er dog neppe Noget til Hinder for Sandsynligheden af, at Plélo kan have været Medlem af det politiske Akademie, som, efter Forslag af den ved sin Redelighed ikke mindre end ved sine Talenter og Indsigter berømte franske Statsmand, Colbert Torci, stiftedes i Aaret 1712, til Dannelse af unge Mænd af høiere Byrd, som agtede at betræde den diplomatiske Vei**). Hvor vidt Plélo havde været som Sendebud fra den franske Regiering ved noget andet Hof, inden Gesandtskabs-

*) Michaud, Biographie univ. nouvelle, édition XXXIII, 513.

***) Flassan, Hist. de la Dipl. fr. IV, 374. En raillerende Skildring af dette Akademie, giver Addison i Spectator Nr. 305, 19. Febr. 1712.

posten i Kbhvn betroedes ham, er ikke bekiendt. Han ankom hertil i Foraaret (30 April) 1729 og fik Audients hos Kongen og Dronningen den 16. Mai, hos Kronprindsen og hos Prindsesse Charlotte Amalie samt hos Kronprindsessen d. 24. Mai*). Plélos Creditiv som Ambassadeur ord. er dateret Fontainebleau 6. Novbr. 1728. (Efter Meddelelse fra Udenrigsministeriet.)

Ikke fuldt halvandet Aar havde Grev Plélo været ved det danske Hof, da der indtraf et Kongeskifte heri Landet. Kong Frederik IV. døde paa Odense Slot d. 12. Okt. 1730, og Kong Christian VI. besteg den ved hans Faders Død ledige danske og norske Throne. Saa mange Forandringer, der end ved denne Kronens Overgang fra Faderen til Sønnen fremkaldtes i den indre Bestyrelse: saa bleve de med de udenlandske Magter indgaaede Forbindelser uforandrede, og under den 28. Oktober berettes i det franske Blad Gazette de France, at, ved den første Audients, som Grev Plélo havde havt hos den unge Konge, havde denne givet ham den Forsikring, at de mellem hans Fader og de allierede Magter indgaaede Pagter skulde blive ubrødeligen holdte**). Ved Thronskiftet var Plélos Creditiv, som gjorde ham til den franske Konges Gesandt hos Kong Frederik IV, traadt ud af Kraft, og et nyt maatte oppebies, inden han kunde indtræde i samme Stilling ved den nye Konges Hof. Dette lod længe vente paa sig. Det er

---

*) De danske Aviser; la Gazette de France 1729, Nr. 17, 23, 24.

***) Gazette de France 1730, Nr. 46, 18de Nov.: «Grev Plélo havde forrige Uge Audients hos Kongen, qui, assura que les traités faits, entre feu son père et les puissances alliées par le traité de Sevilla seraient fidèlement excutés. (Tractaten til Sevilla sluttet mellem Frankrige, England og Spanien 9. Nov. 1729).

dateret Château de Marly 25. Januar 1731. Omsider kunde Plélo den 18de April 1731 stedes til Audients saavel hos Kongen og Dronningen som hos de øvrige Medlemmer af Kongehuset. Af de Taler, som han holdt ved denne Leilighed til Kongen og Dronningen og de kongelige Born, Kronprindsen og Prindsesse Louise (senere formælet med Hertug Ernst Friederich Carl af Sachsen-Hildburghausen d. 1. Octb. 1749), seer man, hvilken dannet og i Sprogets Brug øvet Mand, at Plélo var. Afskrifter af dem haves i Haandskriftsamlingen paa Ledreborg.

Under hele sit korte Ophold hos os lader det til, at det er lykkedes Grev Plélo at vinde Yndest hos de høie Personer, til hvilke han af sin Regiering var sendt. Da hans Frue kort efter deres Ankomst hertil, fødte ham en Son, stode, efter Beretningen i de danske Aviser, Kong Frederik IV, Dronning Anna Sophie og Kronprindsen Faddere til dette Barn, ved Statsminister Holstein, hans Gemalinde og Geheimeraad (J. L.) Holstein. Ved flere Leiligheder optraadte Plélo, som var ankommen til Kbhvn. med et talrigt Følge, med en egen Præst eller Aumonier Mr. Gosset, og en Læge Hr. de la Porte, med særdeles Pragt. I Anledning af den franske Dauphins, Ludvig XV's og den polske Kongedatter Maria Leczinskas førstefødte Søns Fødsel den 4. Sept. 1729 foranstaltede Plélo en storartet Fest, der i den paafølgende Vinter holdtes i Gesandtskabshotellet i fire Dage, hvortil alle i Kbhvn. værende franske Familier, uden Hensyn til om de vare af protestantisk eller romersk-katholsk Troesbekiendelse, vare indbudne. Den udførlige Beskrivelse over denne Fest, som den findes i eet af de i Kbhvn. dengang udgivne Blade, giver et Billede af Livet i de fornemste Kredse i vor Hovedstad for

henved 140 Aar siden*). Mere end 200 Personer vare indbudne til Aftensmaaltid; betydelige Almisser bleve uddeelte til de Fattige, og Plélos Bolig var illumineret paa det mest Glimrende, medens en Mængde Indskrifter og allegoriske Billeder hentydede til den glædelige Begivenhed, som skulde forherliges, eller til den franske Konges Storhed. Festlighederne sluttede med en pragtfuld Masquerade den 4de Dags Aften. Der er mueligen Enkelte tilbage, som fra deres Barndom erindre sig, og Flere, som have hørt omtale den Fest, hvormed d. 25. Mai 1811 den daværende franske Minister i Kbhvn. feirede Kongen af Roms Fødsel. Denne bar dog ikke Vand mod den Høitidelighed, som Grev Plélo gav i Anledning af hiint Kongebarns Komme til Verden.

Men fra det glimrende, overdaadige og yppige Liv, som Plélos Embedsstilling, mueligen mere end hans Lyst, bød ham til visse Tider at føre, ledsage vi ham gierne til hans stille Syslen med Videnskaben, af hvis Grene ingen synes at have været fremmed for hans Interesse; til hans store og udvalgte, ogsaa paa Skrifter vedkommende Nordens Sprog og Literatur rige Bogsamling, og til den Kreds af ansete Lærde, som, knyttede til ham ved fælleds Stræben, samlede sig om ham i hans giæstfrie Huus snart i Hovedstaden, snart paa de Landsteder i Kbhvns Nærhed, hvor han tilbragte Endeel af Sommermaanederne, et Sted kaldet la Rétraite og det i vor nyeste Historie saa bekiendte Skodsborg, og hvilke han med Raad og Daad understøttede, ligesom han igien tog mod Hielp og Tieneste af dem. Det er, som alt sagt, ingen Sieldenhed, at

---

*) Extraordinaire Relationer for 1730 Februar Maaned.

de fremmede ved vort Hof værende Gesandter have givet sig af med lærde Sysler, navnlig den franske Regerings Sendebud, og det er ikke stort over 25 Aar siden, at Kong Ludvig Philips Gesandt, Grev de St. Priest, i Kiøbenhavn forfattede og tilegnede Kong Christian VIII. sit lærde Værk *Histoire de la Royauté* (Paris 1842, I—II). Siident er det derimod, ja maaskee enestaaende, at en Fremmed, og især en Franskmand har saaledes, og i det Omfang, som Plélo gjorde, havt sin Opmærksomhed henvendt paa vor egen Literatur og dennes ældre og nyere Skatte, og benyttet Leiligheden til at samle Alt, hvad han kunde overkomme af trykte Bøger, Haandskrifter, Kobbere eller Tegninger vedkommende Nordens Literatur eller Historie. Af de Lærde, som Plélo under sit Ophold i Kiøbenhavn traadte i Forbindelse med, var Gram den mest bekiendte. Blandt Grams efterladte Breve er der et Antal af 24 skrevne fra Plélo til ham. Disse Skrivelser, som alle bære Præget af den nøie Forbindelse, hvori den endnu unge Diplomat maa have staaet til den alt dengang i Aarene noget fremrykkede danske Professor og Geheimearchivar, angaae oftest Bogcommissioner, og vise, hvor utrættelig Gram var i at tiene sin Ven. Plélo beder Gram gjentagne Gange om at ledsage ham og hans Frue til det kongl. Bibliothek og til Konstammeret. Han anmoder ham oftere om at spise hos sig, snart i Staden, snart paa hans ovenomtalte Landsteder, og der at tilbringe Natten. Han henvender sig til Gram, for at han skulde formaae og giøre Aftale med en Maler Kønig om at skaffe ham, efter de bedste Originaler, Portraiter af Dronning Margrete, af Kongerne af den oldenborgske Stamme, af Tycho Brahe, Corfitz Ulfeld og Griffenfeld (Brev af 1. August 1733). «Saasnart et Stykke var færdigt, kunde det afleveres, og Kunstneren skulde da strax faae sin Betaling». Han be-

der Gram om at skaffe sig til den store Samling af alt Didhørende, han havde anlagt, Afskrifter af de af de danske Konger udstedte Adelsdiplomer, Uddrag af Dançæi Breve, det over ham udfærdigede Universitetsprogram, om Meddelelse af Navnene paa samtlige franske Gesandter ved det danske Hof og disses fornemste Levnetsomstændigheder, om Tegninger af Kongegravene i Ringsted og Roeskilde, om Oplysninger om Torfæus, Arne Magnussen og Otto Sperling (Brev af 14. Jan. 1733), om Navnene paa de daværende Professorer ved Universitetet og de af dem udgivne Skrifter. Først og sidst indeholde dog Plélos Breve Anmodninger til Gram om at være ham behjælpelig med at skaffe ham Bøger til hans Bibliotheks Forøgelse, idet han snart beder ham om ved Bytte at skaffe sig saadanne, snart om at paatage sig Commissioner for ham paa de store Bogauktioner, der i hine Tider temmelig hyppigen forefaldt, saaledes paa Auktionen over Grev Danneskiolds Bibliothek, der forauctioneredes i Kiøbenhavn 1732 (Breve af 9. og 13. Febr. 1732), over Biskop Deichmanns, som solgtes i Christiania s. A.*), og over den i Odense d. 31. Décemb. 1731, afdøde Biskop Jacob Lødbergs, som ligeledes i det nævnte Aar solgtes ved Hammerslag. Grams overordentlige Tienstvillighed kom ogsaa Adskillige af Plélos Venner i Paris tilgode. Der synes blandt disse at have været Nogle, der interesserede sig for hvad der udkom her i Landet. Efter Begiering af en Ven, beder Plélo Gram om at tilveiebringe et Exemplar af det af den norske Præst Jonas Ramus (Anna Colbiørnsens Mand) udgivne Skrift *Ulyssès et Othinus unus et idem: et Produkt, som,*

---

*) Han købte her for 7—800 Rdlr. (Suhms samlede Skrifter 15de Bind, S. 324).

da det i Løbet af faa Aar oplevede tre Oplag (1702, 1713, 1716) vel, ved sine dristige Paastande, maa antages at have vakt endeel Opsigt. Det var den samme Ven, efter hvis Forlangende Plélo udbad sig Oplysninger om Arne Magnussen, Torfæus og Sperling. Der glemmes paa det Kgl. Bibliothek i Kiøbenhavn en Gienpart af et Brev til Plélo (af 30. Marts 1730) fra den store Bogven og Bogkiender Abbé Bignon*), af hvilken Skrivelse det fremgaaer, at Plélo havde tilbudet at gaae det Kgl. Bibliothek i Paris tilhaande med at skaffe det Bøger af den danske Literatur¹⁾, et Løfte, til hvis Opfyldelse han benyttede Grams Hielp. I de omtalte Breve fra Plélo forekomme ofte Anmodninger til Gram om at skaffe Eet og Andet til hiint store Bogforraad (s. et Brev af 4. Juni 1732). I en Skrivelse af 21. Marts 1734 omtales, at Plélo ved Grams Hielp havde faaet en Islænder til at tage en Afskrift af en Historie eller Saga om Kong Carl den Store, bestemt til det Kgl. Bibliothek i Paris. Idet Plélo saaledes sendte Skrifter om nordisk Historie til sit Fædreland, lod han tillige ofte medfølge en Kritik over disse**). Det kunde synes, som om Plélo stundom i at begiere Grams Hielp og Tieneste var noget nærgaaende, og gjorde Krav paa sin lærde Vens Tid til Ting, som ethvert Tienestebud ligesaagodt kunde have besorget. Under 4. Juni 1732 sætter han saaledes Gram i Uleilighed med at skaffe sig 2 heftede Exemplarer af Holbergs dengang nylig udkomne Danmarks

---

*) J. P. Bignon, f. i Paris 1662, blev Bibliothécaire du roi 1718, Intendant du cabinet des médailles, conseiller d'état ordinaire, Prédicateur ord. du roi, membre de l'academie française osv., døde 1743. (Moreri le gr. Dict. Hist. 18. éd. (1740). II 278 ff.)

***) Se Klevenfeldts Reisedagbog under 3die April 1743 i Nyerup: Magazin for Reiseiagttagelser III, 359 ff.

Historie. Det maa dog herved ikke lades ubemærket, at, ligesom det vistnok er faldet i Grams Smag at gjøre sig en lærd, rig og fornem Udlænding saa forbunden som mueligt, saaledes var det paa dennes Side ikke blot ved jevnlige Besøg, ved hyppige Indbydelsler, og ved artige Breve, at han søger at vederlægge Gram hans mangfoldige Tjenester. Da der paa det Kgl. Bibliothek i Kiøbenhavn var opdaget et Haandskrift med ubekjendte Charakterer, som Ingen var istand til at tyde, tilbyder Plélo sig at lade tage en nøiagtig Afskrift deraf og at sende den «à un de nos Oedipes à Paris», forat faae det dechiffret (11 Febr. 1733). Denne Oedipus var, som Gram senere skriver (12. Juni 1734) til Statholder Grev Rantzau i Norge*), den bekjendte Orientalist og Palæograph Étienne Fourmont**). Giennem Plélo modtog Gram fra Stockholm en Sendelse fra en vis Hedlinger***) (s. Plelos Brev af 11. Maj 1733). Hvor høi Pris Plélo satte paa Grams Tilfredshed med hans Samling af Bøger, navnlig af Alt hvad der vedkom Nordens Sprog, Historie og Literatur, disse Ord tagne i deres videste Forstand, og efter hvilken omfattende Maalestok den franske Diplomat samlede Alt hvad der horte til et saadant

---

*) Brevet aftrykt i O. Wolffs Journal for Politik, Natur- og Menneskekundskab, 1810. I, 222.

***) F. i Nærheden af Sct. Denys 23de Juni 1683, d. i Paris 19de Decbr. 1745. Han efterfulgte den berømte Galland som Professor i Arabisk ved Collège de France 1715, og gjorde sig især berømt som Een af Grundlæggerne af det chinesiske Sprogs Studium i Europa.

***) Udentvivel den berømte Medailleur Johan Carl Hedlinger, f. i Schweiz 1692. Han kom 1718 som Medailleur i svensk Tjeneste, blev 1736 kaldet til Danmark, og begav sig herfra tilbage til Schweiz 1745, hvor han døde 1771. N. H. Weinwisch, Dansk, norsk og svensk Kunstnerlexicon. Kbhvn 1829 S. 83, 84.

Bibliotheca septentrionalis, oplyses ved en Skrivelse fra ham af 21de Juni 1733; da det samme Brev indeholder en Underretning om den ogsaa andenstedsfra bekiendte danske Ordbog, som Plélo lod udarbeide ved en vis Ryberg*), og hvori ogsaa F. C. von Haven (d. som Præsident i Borgretten i Kbhvn. 1751) tog Deel, i det Øie-med at forære den til det Kgl. Bibliothek i Paris**), og Plélo tillige deri nævner et Værk, som han og Thott i Forening arbeidede paa, og hvorom han troede, at det ikke skulde giøre Danmark Skam: er dette Brev som et Aktstrykke til Tidens lærde Historie optaget nedenfor³). En Skrivelse fra Plélo til Gram af 22. Juli 1732 indeholder yderligere Oplysninger om, hvorledes han benyttede Grams Bistand til at kiøbe Bøger³). Grams udmærkede af grundige Sprogkunderskaber understøttede Indsigter i næsten alle Dele af den menneskelige Viden kom hans Ven paa mange Maader tilgode, og, som det fremgaaer af Plélos efterladte Breve, kom i deres mundtlige og skriftlige Meddelelser Spørgsmaal paa Bane angaaende Æmner, hentede langt udenfor Nordens Historie og Literatur. En Samtale mellem dem om den franske Satiriker François Rabelais, om det var at antage, at han i nogen væsentlig Grad havde laant de Træk, hvormed han tegner de i hans Værk fremtrædende komiske Figurer, fra visse bestemte i hans Samtid levende Personer: Anton, Konge af Navarra, Cardinalen af Lothringen, Jean Montluc, Biskop af Valence i Sydfrankrige, og en Tidlang, fransk Ambassadeur, først i Con-

*) Om denne Niels Ryberg, som 1734 blev Dr. Med., og omkom paa en ulykkelig Maade, fortæller Cancellieraad Deichmann i et Brev fra 1780 til Suhm (Suhms samlede Skrifter 15de Del S. 324), at Plélo blev underviist af ham i Dansk, men at dette Sprog faldt ham saa vanskeligt, at han hørte op dermed.

***) *Ny Danske Magazin* V, 285—86.

stantinopel, og senere i Skotland og Polen, giver Plélo Anledning til i et Brev til Gram af 21. Marts 1734 at drøfte den hele Materie, og han slutter med at anmode Gram om at give ham en latinsk Oversættelse af de danske Ord, hvori Panurge, efter først at have klaget sin Nød for Pantagruel i forskellige andre Tungemaal, omsider udtaler sig paa Dansk*), og at meddele ham de Forandringer, som dette Sted havde undergaaet siden den første Udgave, som udkom 1553. Han lover at ville vende tilbage til den hele Materie om Rabelais' Værk, dets Kilder og det Værd, som man kunde tillægge hans satiriske Skildring. Plélo holdt Ord, og en interessant Opsats om mange didhørende Punkter forelægger han sin lærde Ven[†]). Det var, som det synes, den sidste Meddelelse, som Gram modtog fra Plélos Haand. Hans Livstraad var snart spunden til Ende.

Det tør vel have været igiennem Gram, at Plélo og hans Frue, som synes at have delt sin Mands Interesse for Videnskaber, blev bragt i Forbindelse med den norske Præst, senere Biskop i Christiansand, og Dr. Theologiæ, G. C. Spidbierg, som paa en Tid, da H. Strøm og E. H. Gunnerus endnu ikke vare fremtraadte med deres i den danske og norske naturvidenskabelige Literatur epoche-gjørende Skrifter, vel maae ansees for een af de betydeligere Forfattere, som hans Fødeland havde at opvise i hans Videnskab. Til Gram sendte han adskillige for den Pléloske Familie bestemte Skrifter, vedkommende Norges Naturhistorie**). Det var mueligen ogsaa ved Gram, at den flittige

*) Pantagruel, livre II, Cap. 9. Oeuvres de Fr. Rabelais avec des remarques historiques et critiques de M. le Duchat, nouv. éd. Amsterdam 1742, 4to I, 251.

***) Grams Breve til Stath. Rantzau i Wolffs Journal a. St. 1810, I, 207—8.

Normand Andreas Bussæus (død 1735 som Borgemester i Helsingør), kom i Forbindelse med Plélo; efter Plélos Opfordring og med hans Understøttelse udgav han den islandske Forfatter Are Frode og tilføiede Otheri Periplus. Han sendte Plélo med et latinsk Brev dette Skrift den 28. Aug. 1733; i samme Sprog svarede Plélo ham, og, idet han beder ham om at fortsætte sine Studier over den nordiske Oldtids Sprog og Literatur og især at beskæftige sig med det gamle Grønlands Historie, tilsiger han ham sin Hielp, og lover ham giennem sine lærde Venner i Paris at giøre hans ovenomtalte Skrift bekiendt, og om mueligt at skaffe nogle Kiøbere til det. Af Brevvexlingen mellem dem sees, at Bussæus har ydet Plélo Hielp ved Studiet af det islandske Sprog. Der haves en Skrivelse af 4. Septbr. 1733, hvori Plélo anmoder Bussæus om at giennemgaae Gudmundi Andreæ islandske Lexicon, og at rette de Feil, som deri havde indsneget sig, og om at oplyse ham om det islandske Sprogs Oprindelse, dets Slægtskab med andre Sprog og om de Afvigelser, som fandt Sted mellem det ældre og nyere Islandsk. At Plélo var meer end Dilettant i den ældre nordiske Historie, fremgaaer af eet af disse Breve, i hvilket han underkaster Torfæi Beretning om Magnus Smeks Dronning Blanca og hendes Herkomst en udførlig Drøftelse (d. 7. Sept. 1733)*).

Der var i de Dage i Danmark en anseet Videnskabsmand: Ole Romers berømte Discipel Peder Horrebøw,

---

*) Endeel af de mellem Bussæus og Grev Plélo vexlede Breve ere optagne i Dänische Bibliothek II, 434—444. Et sammesteds p. 442 i Uddrag meddeelt Brev fra P. Étienne Souciet, Bibliothekar ved Jesuiter-Collegiet i Paris af 1. Jan. 1734, viser, at han, som var een af Plélos meget noie Venner, havde modtaget et Exemplar af Bussæus's Are Frode.

som netop var i Begreb med at udgive sine matematiske Værker, et Arbejde, hvortil Grev Plélo opmuntrede ham, og tilbød ham sin Understøttelse. Hvad der herom i Tilegnelsen til Grev Vincents Lerche er anført, gjør i lige høi Grad begge Parter, Plélo og Horrebow Ære, Plélo ved den Uegennyttighed, hvormed han tilbød sin Hielp, og den fra alle Bihensigter fiernede, reen videnskabelige Interesse, hvoraf hans Tilbud udsprang, og Horrebow ved den Æresfølelse, hvormed han vægrede sig ved at tage mod Tilbudet. Det er et smukt Træk til de tvende nævnte Mænds Charakteristik.

De Aar, i hvilke den franske Konge repræsenteredes i Danmark af Grev Plélo, hørte til de fredeligste i det 18. Aarhundrede, og de Statsærender, hvortil Plélos Medvirkning krævedes, vare ikke betydende, da den danske Konge dengang levede i Fred med hele Europa. Den eneste offentlige Forretning af Vigtighed, som overdroges Plélo af hans Regiering, var Forhandlingen om Salget af den vestindiske Ø St. Croix, som under d. 15. Juni 1733 gik over i det danske vestindiske Compagnies Eie*). Ogsaa ved Forhandlingerne herom benyttede Plélo Grams Raad. Han udbeder sig i et Brev af 14. Marts 1733 en Samtale med Gram, i Anledning af en «*terme captieux*», som han havde bemærket i den danske Befuldmægtigede, Borgemester Holmstedts Forslag til den Salgscontract, der skulde oprettes. At Plélo under sit Ophold i Kiøbenhavn skal, saavidt det kunde skee uden alt for aabenbart Brud paa de danske om den lutherske Statskirkes Herredømme bestaaende Lovbud, have arbeidet paa at fremme den romerske Kirkes

---

*) Tractaten om Afstaaelsen af St. Croix. Hos Høst, om St. Thomas (Kjøbenhavn 1791). S. 9 ff.

Interesser under den da herskende religiøse Giæring: er berettet, efter Pontoppidans haandskrevne Samlinger til Fortsættelsen af hans Annales, af Münter og andre af vore kirkehistoriske Forfattere. Skiondt Intet herom i det Enkelte lader sig paavise, er det dog ikke usandsynligt, at Plélo ligesom Tilfældet var med Flere af de franske Gesandter i det 17. og 18. Aarhundrede, har arbeidet i denne Retning. Det var den berømte Terlon, som, til en Belønning for sine Fortienester af den danske Stat, under Carl Gustavs Krige mod Danmark, havde faaet Kong Christian V's Tilladelse til at indrette et Capel for romersk-katholske Religionsbekiendere i Kiøbenhavn (26. Sept. 1671), og, ligesom det synes, som om de franske Gesandter ved det danske Hof vare i en lang Række Aar den katholske Menigheds Beskyttere i vor Hovedstad, indtil senere det derværende katholske Capel blev sat i Forbindelse med det østerrigske Gesandtskab ved det danske Hof: saaledes var der, medens hiint Protektorat var overdraget de franske Kongers Sendebud, Enkelte af disse, som kom i Sammenstød med Auctoriteterne i Hovedstaden, fordi de paadroge sig Mistanke om at giøre Proselyter for deres Religion. Dette gielder om Grev Chamilly (1699) og om den franske Gesandt Præsident Ogier, som var her i en lang Aarrække af Kong Frederik V's Regieringstid*). At Plélo ligeledes skal have virket i samme Øiemed er, som sagt, fortalt flere Steder, men al videre Détail savnes baade om de Forsøg, han i denne Anledning gjorde, og om de Sammenstød, han derved kom i med de verdslige og kirkelige Myndigheder, hvilke dog neppe have været af Betydenhed, at dømme efter den Roes, som tillagdes Plélo, da han var død og

---

*) Efter Dokumenter i Geheimearchivet.

borte, fra de høieste danske Statsemedsmænds Side. Herom vil der blive Tale, naar vi først have fulgt den Mand, som udgjør vor Fortællings Formaal, til den Død, han med Sværdet i Haanden fandt ved Danzig.

Den 1. Febr. 1733 døde Kurfyrsten af Sachsen, Kong August II af Polen. Det var ved Valget af hans Efterfølger, at Rusland førsteGang optraadte med afgjørende Indflydelse i det polske Riges indre Anliggender. Saasnart August havde lukket sine Øine, viste det sig, at det nye Kongevalg ikke vilde løbe af uden Blodsudgydelse. Alt flere Aar inden den polske Throne blev ledig, var det klart, at, naar Kong August døde, vilde ikke Faa, som vare kiede af Forbindelsen med det tyske Kurfystendømme og den stedse i høiere Grad voxende Afhængighed af fremmede Folkeslag, gribe Leiligheden til at afryste det paa Polakkerne hvilende Aag. Disse kastede deres Øine paa deres forrige Hersker, Stanislaus Lezcinsky, som, indsat til Konge i Polen under Carl XII's Indflydelse 1704, havde, saasnart Lykken vendte hans Beskytter Ryggen, forladt Land og Krone, og bosat sig i det under svensk Herredømme staaende tyske Fyrstendømme Zweibrücken. Den Regent, som dette lille Herskab tilfaldt efter Carl XII's Død, var en ligesaa ivrig Protestant, som den af Jesuiterne beherskede Stanislaus var ivrig Katholik. Han blev derfor fordreven fra Zweibrücken, og opslog sin Bolig i Elsas og det var under hans Ophold der, at den berygtede Marquise de St. Prie, som i sin udelige Elsker Hertugen af Bourbons Navn styrede Frankrige i nogle Aar, lod sine Øine falde paa hans den 23. Juni 1703 fødte Datter, da der blev Spørgsmaal om at skaffe den unge Konge Ludvig XV en

Brud, for at der kunde komme en Thronarving i Frankrige. Ægteskabet mellem Ludvig XV og den polske Prindsesse fuldbyrdedes 5. Sept. 1725. Det syntes altsaa at være i sin Orden, naar Stanislaus, som paa Valgdagen i Wola 12. Sept. 1733 var bleven udnævnt til Konge i Polen, ventede sig Hielp af Frankrige. Vel havde Stanislaus, som der fortælles, maattet give Afkald paa alle Rettigheder til den polske Krone, som Betingelse for hans Datters Formæling med Ludvig XV. Imidlertid haabede dog de polske Patrioter, med Rigets Primas i Spidsen, at Frankrige vilde understøtte deres Sag, og, saasnart Valget var skeet, sendtes en lieflandsk Adelsmand, der var Capitain ved de kgl. Tropper i Polen, til Versailles, som han naaede, efter en Reise af 8 Dage, for at overbringe dette Glædesbudskab, og een af den Tids Aviser beretter, at han af Ludvig XV. blev regaleret med en Gave af en kostbar Diamant, og at Dronningen, som udgied Glædestaarer ved Budskabet om det paa hendes Fader faldne Valg, forærede ham sit Portrait indfattet i Brillanter, samt at han ligeledes af Stanislaus's Dronning, hvem han bragte Tidenden om det Skete, i Cambray, erholdt en betydelig Skienk*). Men det samme Numer af hiint Blad beretter, at der alt i samme Øieblik, som man baade i Polen og Frankrige jublede over, at Valget var faldet paa Stanislaus, gik Rygter om, at det snart vilde blive omgiort.

Kong Stanislaus havde imidlertid, under Forklædning, begivet sig til det Land, hvis Kongethrone han nu anden Gang var kaaret til at beklæde. Saalidet end den franske Premierminister, Cardinal Fleury, var sindet at

---

*) Staats u. gel. Zeitung des unparth. Hamburger-Correspondenten 1733, Nr. 162, 10. Oct.

giøre Noget af Betydenhed for Stanislaus, saa ydede han ham dog nogen, skiondt langt fra tilstrækkelig Hielp til at optage Kampen imod den Kronprætendent, som imidlertid var fremtraadt i August III, Kurfyrste af Sachsen og en Søn af den afdøde August II. Han havde ved at love Keiser Carl VI, at ville tiltræde den pragmatiske Sanction, og saaledes give Afkald paa alle Fordringer paa større eller mindre Dele af det østerrigske Monarchie, naar den habsburgske Mandsstamme var uddød, vundet Keiseren for sin Sag, og en endnu langt mægtigere Forbundsfølge fandt han i den russiske Keiserinde, hvis tyske Ministre han lovede indbringende Starostier i Polen, og hvis altformaaende Yndling, Biron, han lovede Hertugdømmet Kurland. De Pengesummer, som Stanislaus medførte til Polen, og den Credit, som Ludvig XV's Sendebud i Warschau, Marquis de Monti, som strax, da Tidenden om Kongevalget d. 12. Sept. var kommen til Versailles, havde erholdt den Helligaands Orden, aabnede ham til at faae Penge for dermed at understøtte hans Sag, vare utilstrækkelige til at tilveiebringe en behørig Modstandskraft mod de Hære, med hvilke de russiske Feltherrer oversvømmede Polen. Men paa samme Tid Stanislaus ankom til Polen, afgik der en fransk Eskadre til Østersøen, bestaaende af 12 Linieskibe og 6 Fregatter, som skulde understøtte Ludvig XV's Svigerfaders Sag. Denne Flaade, anført af Viceadmiral Grev de la Lucerne, ankrede paa Helsingørs Rhed d. 20. Sept. 1733, og Plélo og hans Frue, skrives i det nys nævnte Hamburger Blad (Nr. 153, 25. Sept. 1733), reiste derned, for at tale med Admiralen, som var gaaet i Land. Nogle Dage senere kom denne Flaade op til Kiøbenhavn, og samtlige Officerer, et Antal af 200 Personer, bleve i 64 Vogne hentede til Frederiksberg Slot, hvor de forestilledes for de kongelige

Herskaber. Grev Plélo, som i høi Grad interesserede sig for Stanislaus's Sag, og alt, saasnart Budskabet om, at han var valgt til Konge i Polen, var ankommet til Kiøbenhavn, havde gjort en stor Fest i denne Anledning, idet et Te deum blev afsunget i Gesandtskabshotellet, og de franske Skibe, som dengang laae ved Kiøbenhavn, løsnede alle Støkker og lode det franske Flag vaie, og et glimrende Bal endte Høitiden, havde ogsaa arbeidet paa at formaae den danske Regiering til at give Stanislaus sin Hielp. Han udrettede ogsaa saa meget, at der ikke fra dansk Side blev lagt de franske Orlogsskibe mindste Hindring iveien for at gaae ind i Østersøen*). Videre formaede han ikke at gjøre i denne Sag. Hans Andragende blev forelagt Conseillet, og Kong Christian VI lod ethvert af dettes Medlemmer afgive sin særskilte Erklæring, og Resultatet blev, at Kongen lod tilkiendegive Grev Plélo, at «han ikke kunde indlade sig paa hans Forslag, formedelst de eengang andensteds paatagne engagements. Imidlertid vilde han paa enhver Maade søge at ménagere Kongen af Frankriges amitié, anvende alle bona officia hos Keiseren og Rusland, paa det de opkomne Stridigheder kunde blive bilagte; men han haabede da ogsaa, at Frankrige vilde afholde sig fra al Haandgribelighed mod Keiseren og det tydske Rige, for at Freden i Europa kunde bevares**).

*) F. Schiern, Historiske Studier II. 327.

***) J. Møller: Mnemosyne III, CCLXXVIII. ff. (Breve af 19de og 22de Okt. 1733). Af de omtalte «andre engagements» kunde det synes, som om Henri Martin har Ret i, at Danmark ved de med Rusland og Keiseren i 1732 oprettede Traktater havde lovet, i Tilfælde af K. August II's Død, at ville modsætte sig Valget af Ludvig XV's Svigerfader. H. Martin, Hist. de Fr., XVII, 365 sqq.

Hvad der var blevet forudsagt af hiint hamburgske Blad var imidlertid gaaet i Opfyldelse, at Kongevalget i Polen inden foie Tid vilde blive omgjort. Stolende paa den russiske Hær, som med en stor Styrke var trængt ind i Polen, samlede der sig Endeel, som vare misfornøiede med Valget af Stanislaus, og proclamerede d. 5. Octbr. 1733 August III til Konge. De skulle ikke have været talrigere end 5000, men da de havde hele den russiske Hærmasse i Ryggen, og Stanislaus's Tropper, som iøvrigt havde gjort tapper Modstand, vare faa i Tallet: maatte Stanislaus forlade Warschau og begive sig, ledsaget af den nysnævnte franske Ambassadeur og et Par Regimenter til Staden Danzig, der, som bekjendt, endnu paa den Tid og ligetil Polens første Deling i 1772, tilhorte det polske Rige. Den til Østersøen bestemte franske Flaade blev hjemkaldt, og under 20. Octbr. 1733 beretter Hamburger Correspondenten, at der skreves fra Kiøbenhavn under 13. s. M., at den var gaaet i Soen, og at Grev Plélo havde været i Helsingør for at byde Admiralen Farvel.

Den polske Arvefølgekrigs Historie vedkommer os ikkun her, forsaavidt den gav Anledning til den Mands Død, hvis Erindring vi paa disse Blade have fornyet. Havde den Hielp, som Ludvig XV ydede 1733 været ringe og ganske utilstrækkelig til at fremme det Maal, som de polske Patrioter havde for Øie, da blev den endnu svagere i det følgende Aar. Med en talrig Hær havde Russerne, anførte af Generalerne Lasey og senere Münich begyndt at beleire Staden Danzig, hvor Stanislaus holdtes indesluttet, og hvor Borgerne bleve hans Sag troe indtil det Sidste. Man havde vel i Frankrige smigret sig med det Haab, at de nordiske Monarcher i den afgjørende Time vilde komme Polen til Hielp, og navnlig antage sig Staden

Danzig, hvis Bevaring som en vigtig Stapelstad for Handelen paa Østersøen altid havde ligget Danmark og Sverrige paa Hierte. Som Magistraten i Danzig i det 17. Aarh., da Staden truedes af Kong Carl Gustav, under hans Krig med Polen, havde begieret Kong Frederik III's Hielp*), saaledes henvendte nu, da der viste sig Fare fra en ganske anden Kant, Stadens Øvrighed sig til Kong Christian VI; men den forventede Bistand fra dansk Side udeblev. Da imidlertid Russerne stedse mere og mere trængte Staden, og der endog af dem blev sat en Priis paa Kong Stanislaus's Hoved, kunde Cardinal Fleury ikke sidde aldeles stille. I Foraaret 1734 afgik fra Brest en lille Eskadre under Anførsel af en ellers ikke bekjendt Sømand Barailh, og forenede sig paa Kiøbenhavns Rhed med nogle dertil alt iforveien ankomne franske Transportskibe; i Alt medbragte denne lille Flaade ikkun 2400 Mand. Da den ankom til Danzig, fandt Eskadrechefen, at Russerne vare for mandstærke til, at en saadan lille Styrke, som den fra Frankrig udsendte, kunde binde an med dem; og han lod Skibene gaae tilbage til Kiøbenhavn. Denne Ydmygelse for de franske Vaaben bragte Blodet til at koge hos Plélo. Han fik de franske Tropper til at følge sig, og overtalede Andre af sine Landsmænd, som netop i Øieblikket vare i Kiøbenhavn, til at gjøre det Samme. Han forlod eet eller to Børn og en frugtsommelig Hustru, og skrev, inden han gik ud paa dette vovelige Tog, til den daværende Statssecretair for de udenlandske Sager i Frankrige, Hr. de Chauvelin: »Jeg er sikker paa, at jeg ikke vender tilbage. Jeg anbefaler Dem min Hustru

---

*) P. W. Becker: Samlinger til Danmarks Historie under Kong Frederik III's Regiering I, 35.

og mine Børn.» Hans Forudsigelse blev opfyldt*). Ankommen til Danzig, angreb han med den Haandfuld Folk, han førte med sig, de russiske Forskandsninger, men faldt, giennemboret af Beleirernes Kugler, d. 27. Maj 1734. Endnu i nogle Dage kæmpede de franske Tropper, som Plélo havde anført, mod Overmagten; omsider maatte de overgive sig, og bleve, som Krigsfanger, førte til Sct. Petersborg, hvor Keiserinde Anna skal have ydet dem stor Roes for deres Mod. Omtrent en Maanedstid holdt Danzig sig, da maatte ogsaa denne Stad capitulere og betale en svær Pengesum, som de overmodige Seierherrer paalagde den. Et Par Dage før Capitulationen, var det lykkedes Stanislaus at undslippe, og sin æventyrlige Flugt har han selv beskrevet i et Brev til sin Datter, Dronningen af Frankrige.

Hvad der kan siges imod Plelos sidste Daad, at han, hvis Kald det ikke var i hiint Øjeblik at drage Sværdet, kunde og burde være forbleven paa den Post, hvor hans Konge havde sat ham: er stærkt udtalt af en Historieskriver, hvis bekendte Værk oftere er benyttet i den ovenstaaende Fortælling**). Men Samtid og Eftertid have i det Hele været eenstemmige i at prise den tappre Helt, som opoffrede sig selv for at hævde sit Fødelands Ære.

Efter alle de Vidnesbyrd, som ere bevarede fra hine Dage, var Plélo en Mand, ligesaa udmærket ved sin Charakter som ved sin Forstand, og ved de fortrinlige Indsigter, han havde tilegnet sig i mere end et Videnskabsfag. Han skal være Forfatter til flere Poesier i det fran-

*) Flassan, Hist. de la dipl. fr., V, 29 sq. Sismondi, Hist. des Français XXII 89 sq. Lacrosette, Hist. de France pendant le XVIII siècle, II, 143 sq.

***) Flassan, a. St. i V, 29.

ske Sprog*), og med hvilken Iver han sysselsatte sig med historiske, lingvistiske og astronomiske Studier, er omtalt i det Foregaaende. Det var naturligt, at Tidenden om hans Død maatte fylde baade hans Venner hertillands og i Frankrige med dyb Smerte. Efter hine Tidens langsomme Postgang, kan Underretningen om Plélos Død neppe have naaet Kiøbenhavn inden først i Juni Maaned. Allerede under 12. Juni tilskriver Gram Statholder Rantzau i Norge om «den store Sorg i Staden over den kiere, ypperlige franske Ambassadeurs ulyksalige Død». Den Skyld, Gram lader falde paa det franske Hof, «at have begyndt nogen polsk Campagne og Danziger-Stads Undsættelse, og grebet den an med saa slette Midler», var en Yttring af den offentlige Mening, som gienlød i Danmark saavel som i Frankrige. Gram skildrer «den hoitbedrovede Fru Ambassadrices allerynkværdigste Tilstand, som nogen Enke kan være i»; omtaler, at «hun var falden i en Sygdom, og yttre Tvivl om, at hun nogensinde vil overstaae sin Barselseng, hvortil hun kun har faa Uger**). I et sildigere Brev af 24de Juli, omtaler han, at «Madame Plélo mueligen vil blive Vinteren over i Kiøbenhavn, og at Kongen af Frankrige havde betalt hendes Mands Gield, og givet aarligen 5000 Livres til hendes Børns Education». I Nr. 39 af Gazette de France 1734 meddeles fra Danzig, under 14. August, at, efter Breve fra Kiøbenhavn, var Grevinde Plélo nedkommen med 2 Døtre.

For Hoffet i Kjøbenhavn anmeldtes Plélos Død af Gesandtskabssecretairen, en Hr. de la Noue***), alt under 11.

*) Michaud, a. St. Lacrosette, a. St. II. 143. nota.

***) O. Wolff, Journal a. St 217 ff 239.

***) Hr. Malbrand de la Noue blev accrediteret som Chargé

Juni; saavel hans Skrivelse^{*)}, som Geheimeraad Ivar Rosenkrantz's Svarskrivelse af 18. Juni indeholde Bidrag til Kundskab om, hvor agtet den bortgangne Hædersmand var i de høieste Kredse her i Landet. En anden dansk Mand, som hørte til de berømteste, ydede sin Tribut til Plélos Minde ved et latinsk Vers: Ludvig Holberg*): I stærke Ord taler ogsaa Horrebøw til Plélos Berømmelse. «Plangunt omnes boni, qui ipsum noverunt, namque singulos virtutibus egregiis et heroicis sibi divinixerat» etc. Opp. Math. in Præf. P. III.

At ogsaa i hans Fødeland Plélos Minde er blevet bevaret i mange trofaste Venners kiærlige Ihukommelse, følger af sig selv. Et Exempel ligger for os. Da Aaret efter Plélos Død Horrebøws Basis astronomiæ var udkommet, og Forfatteren havde tilstillet P. Souciet et Exemplar heraf: saa, idet denne i et Brev dat. III. Id. Oct. 1735 erkiender Modtagelsen af denne Gave, yder han Horrebøws Arbeide al Roes, og takker ham til Slutning, fordi han deri bringer Plélos Navn til at ihukommes af efterlevende Slægter. (Aliud est, quod in Te et in Tuo opere non minus amo et deoscolor, quod Excellentissimi Comitiss de Plélo, amici nostri, memoriam posteritati com-

---

d'affaires ved det danske Hof; Creditiv Versailles 14. Juni 1734, blev rappelleret 1737. (Meddelelse fra Udenrigsministeriet.)

*) Holberg: Epigrammatum Libri VII. Hafniæ 1749 p. 19. Epigr. lib. I. Nr. 87

In mortem heroicam comitiss de Plelo
 Martem cum Musis sociari pectore in uno,
 Herois Plelo vita obitusque docent;
 Vitam si spectas, visus coluisse Minervam,
 Mortem si spectes, Martis alumnus erat.
 Materia hinc dabitur laudantibus æqua poëtis:
 Sive toga clarum, seu canere velint arma.

mendare pergas.* Horrebow: Opera Math. T. III in præfatione.)

Plélos anseelige, ogsaa paa Skrifter over den nordiske Literatur rige Bogsamling, skal i sin Tid, efter hvad der berettes i den ovenfor omtalte Artikel hos Michaud (Biogr. univ.), være tilfalden hans Svigersøn, Hertugen af Aiguillon. Om denne er den Samme som den altfor bekiendte Emmanuel Armand de Vignerol, Duc d'Aiguillon*), som, saa berygtet han end var ved sin Adfærd i Bretagne, hvor han var Militærgouverneur, og ved sin Strid med Parlamentet i dette Landskab, og ved den Dom, som Parlamentet i Paris fældede over ham for flere grove Forbrydelser, en Dom, som det lykkedes ham at faa hævet ved en saakaldet lit de justice: dog ved sin Forbindelse med Mdme du Barry og hendes Creaturer, opnaaede at blive Minister for de udenlandske Sager i 1771 (hvilken Post han beklædte til Ludvig XV's Død, 1774, da han fik til sin Eftermand Hr. Gravier de Vergennes**), daværende fransk Ambassadeur i Stockholm): see vi os ikke istand til at afgjøre.

---

*) Flassan, a. St. VI 57 sq. Schlosser, Gesch. des 18 Jahrh. III, 1 Abth. S. 270—71, 481, 485.

***) Flassan, VI, 13.

A Paris le 30 Mars 1732.

1) Quelles actions de grace, Monsieur, ne dois je pas vous rendre par raport aux soins que Vous daignés prendre d'enrichir notre chere Bibliotheque: mais quels nouveaux remerciemens dois-je y ajouter par raport à l'obligeante lettre que vous m'avez fait l'honneur de m'écrire le 11. de ce mois; quoique je n'aye pas le bonheur d'être connu personnellement de vous, vous ne scauriez douter, que je ne connaisse parfaitement et votre haute naissance et votre rare merite. Je me souviens meme en particulier des mouvemens que feu mon frere, le Prevost des Marchands, se donna dans le tems de votre mariage, sur lequel nous conferames luy et moy un grand nombre de fois; et si je n'ay pas pris la liberté de me presenter en suite pour cultiver quelque part dans vos bonnes graces, ce n'a pas été faute d'en faire un cas infini, mais mon ancien gout pour les livres et mon cabinet me sequestre de presque tout le commerce du monde, ou j'ay toujours une trop vive et trop juste crainte d'ennuyer par mes visites. Je n'aurois même osé m'adresser directement à vous, Monsieur, par raport à des curiosités litteraires, si vous ne m'y autorisiés en me prevenant si gracieusement, et je me contentois de bien recommander à Mr. l'Abbé Alary*) de vous temoigner les sentimens d'estime, de respect & de reconnaissance dont mon coeur estoit rempli à votre égard. Mé permettrés-vous de vous dire quelque chose de plus, c'est que j'apprehende que vous ne vous repentiés bientôt de m'avoir agacé d'une maniere si flateuse, peutêtre verres-vous aujourdhuy que les consequences en étoient à craindre, puisque je vous supplie non seulement de nous envoyer le plutôt que vous le pourrés les catalogues des deux Bibliotheques qu'on va bientôt vendre dans vos quartiers, comme vous avés la bonté de me le promettre, Monsieur; mais je vous supplie en meme tems d'y joindre & celuy

---

*) Denne Abbé Alary kalder Plélo i et Brev •instituteur des enfans de France•.

de la Bibliothèque du Comte de Daneskiold, & le plus que vous pourrés trouver de pareils Catalogues, soit de Libraires soit de Bibliothèques des Pays du Nord. Il faut vous avouer, Monsieur, que quelque nombreuse que soit la bibliothèque du Roy en plusieurs autres genres, cette partie de littérature septentrionale y a été jusqu'icy trop négligée; nous ne sçavons pas même ce qui peut nous manquer de cette espee, principalement dans les langues originales, & en attendant que nous puissions ramasser ce qui nous manque, c'est tout au moins que nous en connoissions les titres. Je sçai aussi que M. le Garde des Sceaux vous a demandé les Dictionnaires, mais comme je ne scay si ce n'est pas pour luy même, ou du moins pour les garder dans le depot des affaires étrangères, je vous supplie de les amasser aussi pour nous. Ceux qui sont imprimés depuis peu ne seront pas difficiles à trouver, et doivent naturellement être regardés comme les meilleurs; mais les anciens ne sont pas moins curieux.

Voyés, Monsieur, par cette priere, à quoy vous vous êtes exposé en m'honorant d'un compliment si poli. Dés que l'attention que vous voulés bien donner à des augmentations pour la Bibliothèque du Roy avoit jusqu'icy passé par le seul canal de Mr. l'Abbé Alary, il était naturel que vous ne prisés point d'autre route; mais désque vous m'avez fait l'honneur de m'y admettre pour quelque part, Vous avés dû vous attendre que je n'aurois garde de manquer à vous temoigner combien j'y suis sensible, & malheureusement je ne puis m'acquiter d'un si agreable devoir, sans me rendre en même tems importun par de nouvelles prieres. Pardonnés le moy, je vous supplie, en faveur du sincere respect avec le quel je suis, Monsieur, votre tres humble & tres obeissant serviteur

L'Abbé Bignon.

à Mr. le Comte de Plelo, Ambassadeur du Roy

à Copenhague.

(det store Kongl. Bibliothek i Kiøbenhavn; rimeligviis en Copie.)

A Retraite, ce 21e juin 1732.

2) Vous me ferez tres grand Plaisir, Monsieur, si vous voulez Venir Passer Mardy Prochain avec nous; vous n'aurez gueres que deux Petites heures de chemin à faire, soit que vous preniez par le Parc de jägersbourg, on que vous suiviez Le Bord de La mer. Au Reste, en Cas que vous fuissiez d'humeur à nous donner la journée complete, vous trouveriez icy un bon Lit, et vous Pourriez ne Partir que mercredy au matin.

Je suis bien aise que ma Collection commence à vous Paroistre quelque chose, mais je sens qu'il y manque encore bien des Pieces, Puisque j'embrace dans mon Projet non seulement Le danemarck, La norwege et La suede, mais encore La Russie, La Livonie, La Curlande, La Pomeranie, La Prusse, Les villes Anseatiques, Parti de la Basse saxe, L'islande, Le Grønland, La Lapponie, La finlande, enfin tout ce qui concerne Le nord en general et en Particulier. D'ailleurs je ne compte pas m'en tenir a L'histoire Civile et Politique de les differents Pays, je voudrois aussi avoir tout ce qui regarde Leurs differentes Langues, Leur histoire naturelle, Leurs Liturgies, Leurs Antiquitez, La Connoissance de leur scavants et de Leurs Livres, Leur jurisprudence, Les discours et oraisons, Prononcez à L'honneur de Leurs Rois on personnes distinguées, Les Pieces Controversales sur Les differents qu'ils ont eü entreux &c, Le tout en quelque langue que Ce soit, et principalement dans les langues originales.

N'oubliez pas non Plus, je vous Prie, L'adjoinct que nous sommes convenûs de donner à m^r Ryberg Pour Le Dictionnaire Danois; car sans cela nostre ouvrage ne finiroit Point; il me semble desja qu'il va bien lentement.

si m^r Tott vouloit estre de la Partie mardy Prochain, il me feroit aussi honneur et Plaisir, nous Pourrions Prendre nos mesures Pour un ouvrage, que nous avons projecté ensemble, et qui certainement ne feroit pas de honte en Danemark, s'il estoit executé de la maniere, dont je L'imagine.

Je suis avec La Plus Parfaite Consideration, Monsieur, vostre
tres humble et tres obeissant serviteur

Le Comte de Plelo.

Udskrift: A Monsieur, Monsieur Gram, Bibliothecaire de
S. M. D. et Conseiller de justice.

à Copenhague.

à Retraite ce Mardy 22e juillet 1732.

3) Comme vous avez bien voulu, Monsieur, vous charger de
faire Pour moy Les emplettes, dont j'ay envie à L'inventaire de
m^r Lodberg, je vous en envoie La Lisle, afinque vous ayez
Le temps d'ecrire à Odensée. Vous Pouvez ordonner, que L'on
Pousse à tout Pris ceux auxquels j'ay mis une marque Rouge.
Je voudrois bien surtout, je vous L'avouë, que le msc. d'Arn-
grimus jonas no. 1300 des in 4° ne m'echappast Point, ainsi
qu'en general tout ce qui concerne L'Etude des Langues du
nord, et des Lettres de vos missionaires; à L'esgard des Livres
qui n'ont Point de marques. Je vous Prie de noter à votre
Commissionnaire Le Prix qu'il se vendent ordinairement dans
les Auctions en chez Les Libraires, afin qu'il aille jusqueslà.

Au Reste, s'il se trouvoit par hazard quelques uns des
Livres cy-mentionnez que vous Pussiez me donner Pour notre
Echange, vous n'auriez qu'a L'effacer de La Presente Lisle,
Pourvù que ce ne füst rien concernant Les Langues, matiere,
sur laquelle un seul exemplaire ne me suffit pas.

je compte estre vendredy Prochain à Copenhague, si vous
et m^r Tott vouliez me faire L'honneur de Passer Au Logis sur
Les quatre heures de L'après midy, je serois charmé de vous
y renouveler, avec combien de sincerité je suis, Monsieur, vostre
tres humble et tres obeissant serviteur,

Le Comte De Plelo.

4) Les Conjectures de m^r le Motteux*) sur les Heros de Rabelais me paroissent fort ingenieuses, et plussieurs assez vraysemblables.

Panurge a certainement beaucoup des Traits de Jean de Montluc Evesque de Valence, et je croirois assez volontiers, que c'est un des originaux d'après lesquels maitre François a travaillé: mais je doute que cette raison suffise pour trouver Antoine Roy de Navarra dans Pantagruel, leurs Caracteres n'ayant presque aucun rapport ensemble. Antoine estoit un Prince foible, de peu de mérite, qui ne fit de sa vie rien à propos, et qui ne fut heureux qu'en femme. Pantagruel paroît partout sage, prudente, habile et sachant surtout peser avec discernement les avis qu'on lui donne.

Et en est de mesme de Grandgousier, de Gargantua, de Gargamelle, de Badebec &c; on peut rencontrer dans ces personnages quelques traits applicables à la Cour de Navarre d'alors: mais il s'en faut bien que tous s'y ajustent également. C'est ce que l'on remarquera sans peine, pour peu que l'on se remette L'histoire du temps devant les yeux.

En general je suis persuadé que l'on se trompera toujours, en voulant que chaque heros de Roman de Gargantua, designe une seul personne; par Exemple, que Gousier soit Louis XII., ou Henry d'Albret, Pantagruel Henry II. ou Antoine Roy de Navarre &c. Il me semble bien plus apparent que ce bon Rompù De Rabelais, pour me servir des termes de Brantosme forma chacun de ses Heros de traits empruntez de cotté et d'autre à differentes personnes,

undique Collatis membris,

tant pour rendre les applications plus delicates, et moins offen-

---

*) Le Motteux's Noter til Rabelais, som først bleve trykte paa Fransk i et Tidsskrift, bibliothéque britannique, hvor de vare optagne fra den engelske Oversættelse af Rabelais, ere senere indlemmede i den ovenfor anførte Udgave af M. le Duchat, og i mange senere Udgaver. (Efter Meddelelse fra Justitsraad Chr. Bruun.)

santes, que pour donner plus de feu, de variété, et d'Enjouement a son ouvrage. Si je vois dans Panurge plusieurs choses, qui conviennent à L'Evêque de Valence, j'y en vois d'autres qui semblent faites pour le Cardinal de Lorraine, et encore plus pour Rabelais luy mesme. La Cour de France, celles de Rome, d'Espagne, de Navarre, tout ce qu'il y avoit de son temps d'illustre, de grand, de distingué, luy fournissoit des matériaux, il cherchoit des Ridicules, et des sujets de satire: ou n'en trouvoit il pas?

Delà vient que pour entendre parfaitement cet Auteur, il faudroit avoir fait une Etude particuliere des Anecdotes de son siècle, et mesme encore y auroit il une infinité de traits qui nous échapperoient. Les Cours et les grands Theatres n'estoient pas les seuls endroits où Rabelais fist ses Provisions, ses voisins de Chinon, ses anciens confreres, les moines, ses Amis de Taverne,

multi præterea, quos fama obscura recondit, lui Payoient aussi leur contingent, et entroient pour une bonne part dans la formation de ces personnages. Comment decomposer aujourd'huy ce mélange?

il est vray qu'il y a une Commodité avec les ouvrages satiriques, s'il on est embarrassé sur les allusions qu'ils font aux personnes de leur temps, on est tousjours certain de s'en dedommager sur ses propres contemporains; les Ridicules des hommes sont, et seront tousjours à peu près les mesmes, on trouvera dans chaque generation de bons Compagnons à la façon de Panurge et de frere Jean, des Rois Anarches propres seulement à crier de la Rauce verte, des Psychrocoles, des jànotus de Bragmardo &c. Les satyres d'Horace, de Juvenal, et de Despreaux, les Caracteres de la Bruyere, le Gulliver, peuvent encore servir d'exemple la dessus: ces sortes de livres sont pour tous les siècles, il n'y a que les noms à changer.

- 5) Copie de la lettre de M. de la Noüe à Son Excellence
Msg. le Conseiller Privé de Rosenkrantz, datée à
Copenhague le 11. Juin 1734.

Monsieur,

Il est bien douloureux pour moy, M. le Comte de Plelo m'ayant confié le soin des affaires du Roy en cette cour pendant son absence, qui devoit être de peu de durée, que ma première demarche soit d'annoncer sa mort à votre Excellence, et de vous supplier tres humblement, Monsieur, de vouloir bien en donner Part au Roy votre Maitre. M. le Comte de Plelo, animé du zele pour la gloire de son Souverain et de sa Patrie, n'a écouté que ce genereux sentiment, l'orsqu'il s'est embarqué sur les vaisseaux de sa May^{te} le 20. May dernier. Il a dignalé son courage le 27. devant Dantzick, par les efforts les plus heroïques; mais ni ce zele, ni ce courage n'ont pu le garantir des dangers auxquels il s'exposoit; il y a trouvé le trepas, et un trepas qui en eternisant a jamais sa mémoire, ne plonge pas moins sa famille dans le deuil, la désolation et l'accablement. Je seais mieux que personne, Monsieur, qu'il m'elloit au nombre de ses plus grands avantages d'être honoré de la bienveillance et de l'estime de Sa Maj^{te} Danoise, et je l'ay vu cent fois s'applaudir d'être chargé d'un Ministre qui luy faisoit chaque jour decouvrir en Elle de nouvelles vertus; quel puissant motif à toute la Nation Françoisse d'esperer que Sa Maj^{te} le jugera digne de ses regrets, et plaindra sa famille? Quont à vous, Monsieur, qui dans les affaires que vôtre Excellence a eu à traiter avec luy, avez connu sa franchise et sa candeur, vous serez sans doute touché de sa perte à proportion de ce que ces qualités aussi rares qu'estimables, étoient communes entre vous deux, et de la justice qu'il rendoit au merite de votre Excellence.

Il me reste à supplier très instamment par avance d'avoir la bonté de m'écouter favorablement sur les representations que le service du Roy pourra me donner lieu de faire à Votre Excellence, jusqu'à ce qu'il ait plu à Sa Majesté d'envoyer en cette Cour un Successeur à feu M. le Comte de Plelo.

J'ay l'honneur d'être avec un profond respect &c.

(Af Langebeks Excerpter paa det kongl. Bibliothek 139—40.)

9) Copie de ma reponse à la notification de la mort de Mr. le C. de Plelo, faite par Mr. de la Noue du 11. Juin 1734.

Monsieur,

Je n'ai pas manqué de faire très humblement rapport au Roy de la part que Vous m'avez donné par votre lettre du 11. de Juin, du sort de feu son Excellence Monsieur le Comte de Plelo. Les regrets que Sa Majesté a temoigné publiquement à la premiere nouvelle de la mort d'une personne, qui par mille belles qualités avait merité son estime particuliere, n'ont pu que se renouveler au rapport de Votre Notification, et je suis chargé très expressement de Vous assurer, Monsieur, que Sa Majté prend sincerement part à la perte que le Roy vostre Maître a fait d'un si habille Ministre, et à la juste douleur de Madame l'Ambassadrice et de toute la famille, entierement disposée à en donner les Marques reelles dans les occasions qui s'en pourront presenter.

En mon particulier, Monsieur, je Vous prie d'estre persuadé, que ce n'est qu'avec toute la douleur possible que j'ay appris que le zele pour le service du Roy son Maître avoit esté si funeste à Monsieur le Comte de Plelo. J'ay admiré de tout tems le merite distingué de feu son Excellence, son habilité dans les affaires, son erudition et sa politesse dans les Conversations, et sa memoire me sera tousjours infiniment chere. Je plains la trop juste douleur de Madame l'Ambassadrice,

qui ne scauroit questre affreuse, en perdant un si digne epoux unique objet de toute sa tendresse et du quel elle estoit uniquement aimée. Je prie Dieu de luy donner les forces de soutenir une si rude épreuve avec fermete et resignation et je m'estimeray heureux d'avoir occasion de luy prouver la sincerité de mes respects.

Quant à Vous Mesme, Monsieur, Vous me trouverez toujours disposé à Vous rendre toute sorte de bons offices tant en Vostre particulier, que par rapport aux affaires dont Vous pourrez estre chargé par Vostre Cour, et je me feray un plaisir de Vous marquer partout, que je suis tres veritablement

Monsieur.

Udenpaa: Rensburg d. 18 Junii 1734.

A Mr. de la Noüe

nomine

J. E. H. Gehr. Rosenkrantz.

(Correspondents med det franske Gesandtskab 1729, seqq,
i Geheimearchivet.)
